

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	13 Mawrth 2024
Pwnc:	Cynllun Strategol Taclo Tlodi 2024 - 2029
Pwrpas yr adroddiad:	Cyflwyno'r cynllun drafft ar gyfer sylwadau cyn iddo gael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn i'w gymeradwyo
Cadeirydd Sgriwtini:	Y Cynghorydd Dylan Rees
Aelod Portffolio:	Y Cynghorydd Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Fôn Roberts – Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Awdur yr Adroddiad:	Alun T Roberts, Rheolwr Rhaglen Corfforaethol
Ffôn:	01248 752 814
E-bost:	AlunRoberts@ynysmon.llyw.cymru Antony W Jones, Rheolwr Prosiect
	01248 752 972 antonyjones@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Mae'n berthnasol i bob Aelod Lleol

1 – Argymhelliad/argymhellion

Gwahoddir y Pwyllgor i wneud sylwadau ar y Cynllun Strategol Taclo Tlodi 2024-2029 cyn iddo gael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn i'w gymeradwyo.

2 – Cyswllt â Chynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Mae'r Cynllun Strategol Taclo Tlodi yn gyhoeddiad allweddol sy'n alinio â Chynllun y Cyngor a bydd yn cyfrannu at gyflawni ei amcanion strategol a'i weledigaeth. Mae ein blaenoriaethau drafft yn berthnasol iawn gan eu bod yn alinio ag amcanion strategol Cynllun y Cyngor ar gyfer 2023 – 2028:

- Addysg: Sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol
- Gofal cymdeithasol a llesiant: Darparu'r cymorth cywir ar yr amser cywir
- Tai: Sicrhau fod gan bawb yr hawl i alw rhywle'n gartref
- Economi: Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r ynys

3 – Egwyddorion fel Canllaw ar gyfer Aelodau Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo'r aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]**3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]****3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:**

- Hirdymor
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effaith bosib y penderfyniad ar:

- grwpiau gwarchoddedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai hynny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- cyfle i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 – Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori wrth baratoi'r Cynllun Strategol Taclo Tlodi?
2. Mae'r cynllun drafft yn cynnwys chwe blaenoriaeth. Yn wyneb yr hinsawdd economaidd sydd ohoni, i ba raddau y mae hyn yn rhy uchelgeisiol?
3. Sut fydd gweithredoedd o fewn y chwe amcan yn cael eu monitro a'u llywodraethu?
4. Sut fydd y data'n cael ei gasglu i sefydlu a chynyddu gwybodaeth y Cyngor am feysydd tlodi ar Ynys Môn?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Mae'r angen am y Cynllun Strategol Taclo Tlodi wedi cael ei adnabod fel blaenoriaeth ac mae'n cael ei yrru gan Gynllun y Cyngor 2023-28.

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Cynllun Strategol Taclo Tlodi drafft ar gyfer 2024-2029. Mae'r Cynllun yn darparu cyfeiriad clir ac mae'n nodi gweledigaeth a meysydd blaenoriaeth allweddol ar gyfer taclo tlodi yn ystod y bum mlynedd nesaf, ynghyd â'r camau y bwriada'r Cyngor eu cymryd gyda'n partneriaid allanol i sicrhau fod darparu ein gwasanaethau'n parhau i fod yn gynaliadwy ac yn effeithiol o ran taclo tlodi.

Wrth ddatblygu'r Cynllun Strategol, rydym wedi ystyried sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor, lle mae cyllid craidd ac arian grant yn gostwng yn barhaus, ynghyd â'r galw cynyddol am wasanaethau. Mae'n rhaid i ni gyflawni mwy gyda llai o adnoddau felly a dyma pam fod angen y Cynllun Strategol. Bydd y dangosfwrdd costau byw a lansiwyd yn ddiweddar yn hwyluso'r cynllun; gan ddarparu set o ddata a gwybodaeth gref, integredig a

seiliedig ar dystiolaeth. Bydd y wybodaeth yn gywir ac yn cael ei diweddarau gan ganiatáu i'r Cyngor wneud penderfyniadau cywir a gwybodus wrth daclo tloedi ar Ynys Môn.

Mae'r Cyngor wedi ymgysylltu â swyddogion mewnol ar bob lefel a gwahanol randdeiliaid wrth baratoi'r cynllun strategol hwn, a chrosawyd eu sylwadau. Mae angen eu cefnogaeth barhaus a gwaith partneriaeth i wireddu llawer o'r cynnwys.

Byddwn yn defnyddio ein Grŵp Ymyrraeth Gynnar ac Atal fel cyfrwng i ymgysylltu â phartneriaid perthnasol, yn enwedig y trydydd sector, gan sicrhau fod pawb yn rhoi sylw i faterion perthnasol a cheisio darparu'r gefnogaeth orau bosib i drigolion Ynys Môn.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar y Gymraeg]

6.1 Effeithiau posib ar grwpiau gwarchoddedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Nod y Cynllun Strategol Taclo Tloedi yw cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb i bobl Ynys Môn a'n staff.

Byddwn yn hyrwyddo egwyddorion cydraddoldeb ac amrywiaeth ar gyfer pobl o bob cefndir ac amgylchiadau ym mhob agwedd o'n gwaith.

6.2 Effeithiau posib ar y rhai hynny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Bydd y Cynllun Strategol Taclo Tloedi yn cynorthwyo i wella anghydraddoldeb mewn canlyniadau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol.

6.3 Effeithiau posib ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Dim effaith – Bydd yr holl wasanaethau a gynigir i drigolion Ynys Môn yn ddwyieithog.

7 – Goblygiadau Ariannol

Amherthnasol

8 – Atodiadau:

Cynllun Strategol Taclo Tloedi 2024-2029 (Drafft)

9 – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

Ynys Môn
THE ISLE OF
Anglesey

Cynllun Strategol Taclu Tlodi 2024- 2029

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.llyw.cymru

Rhagair

Cynig. Llinos Medi
Arweinydd y
Cyngor ac Aelod
Portffolio yr
Agenda Tlodi

Dylan J Williams
Prif Weithredwr

Mae'r Cyngor yn wynebu heriau sylweddol; cynnydd yn y galw am wasanaethau, disgwyliadau uwch gan y cyhoedd a chyllid craidd a grant sy'n prinhau. Mae hyn yn golygu bod rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniadau anodd iawn. Mae'r rhagolygon ariannol yn llwm ac er bod y cyllid yr ydym ni'n ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru yn annhebygol o gynyddu, mae disgwyl i'r galw a'r costau yr ydym ni'n eu hwynebu barhau i gynyddu.

Mae'n rhaid i'r Cyngor felly barhau i gefnogi pobl i ddod yn fwy gwydn i sicrhau'r canlyniadau y maent yn dymuno'u gweld yn eu bywydau bob dydd, er mwyn lleihau'r galw ar wasanaethau.

Mae cynhyrchu strategaeth i fynd i'r afael â thlodi yn flaenoriaeth sy'n cael ei gyrru gan Gynllun y Cyngor 2023-2028. Mae'r strategaeth hon yn amlinellu blaenoriaethau allweddol y Cyngor dros y pum mlynedd nesaf, a'r camau yr ydym ni'n bwriadu eu cymryd i sicrhau bod y gwasanaethau yr ydym ni'n eu darparu yn dal i fod yn gynaliadwy ac effeithiol er mwyn mynd i'r afael â thlodi.

Rydym yn cydnabod nad oes gan un person neu un sefydliad yr holl bŵer i fynd i'r afael â thlodi. Mae'n bwysicach nawr fwy nag erioed ein bod ni'n cydweithio i gymryd camau pendant i daclo tlodi. Mae gennym gyfrifoldeb ar y cyd i sicrhau nad oes neb yn cael ei amddifadu.

Beth yw tloedi a beth yw ei effaith?

Nid oes un diffiniad o beth yw tloedi. Gall gwahanol bobl ei ddioddef mewn gwahanol ffyrdd, ac fe all effeithio ar bob agwedd ar eu bywydau. Gall ddibynnu ar amgylchiadau unigol; o beidio â bod â digon o arian i dalu am bethau sylfaenol fel bwyd, dillad, cartref, gwres, i ddiffyg ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r diffiniad a ganlyn:

“Mae tloedi'n golygu bod heb ddigon o adnoddau a chyfleoedd i gwrdd ag anghenion sylfaenol, yn cynnwys anghenion yn gysylltiedig â bod yn rhan o gymdeithas”

Fe all tloedi effeithio ar drigolion mewn nifer o wahanol ffyrdd, yn cynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i'r isod:

- **Iechyd meddwl gwael** – yn benodol straen, pryder ac iselder o ganlyniad o boeni am arian a sut i dalu am y pethau sylfaenol.
- **Iechyd corfforol gwael** - problemau iechyd yn gysylltiedig â diffyg maeth, byw mewn cartref oer neu damp, methu gwneud ymarfer corff neu gymryd rhan mewn gweithgareddau yn rheolaidd. Iechyd gwael yn gyffredinol a disgwyliad oes is.
- **Cyrhaeddiad addysgol is** – mae plant a phobl ifanc sy'n dioddef tloedi yn debygol o golli tir o'u cymharu â'u cyfoedion. Mae'r bwlch yn lledu po hwyaf y mae'r plentyn neu'r person ifanc yn byw mewn tloedi.

Tlodi ar Ynys Môn

Mae'r Cyngor wedi datblygu Dangosfwrdd Costau Byw, lle mae data allanol a mewnol yn cael ei gasglu, a lle mae dangosyddion perfformiad allweddol yn cael eu cyflwyno. Mae'r dangosfwrdd yn galluogi'r Cyngor i wneud penderfyniadau yn seiliedig ar ddata a gwybodaeth gadarn ac integredig. Mae'r dangosfwrdd yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd yn fyw ar y system ac felly mae'r data'n gywir a diweddar.

<Gweler Atodiad 1 "Demograffeg yr Ynys" am ragor o wybodaeth>

- Oedran canolrifol y boblogaeth yw 48 oed. Mae hyn wedi cynyddu o 45 oed yn 2011, ac mae'n uwch o lawer na'r oedran cyfartalog ar gyfer Cymru, sef 42 oed. Felly, mae'r gyfran o'r boblogaeth sydd ddim o oedran gweithio yn mynd yn fwy.
- Dim ond 76% o boblogaeth oedran gweithio Ynys Môn sy'n economaidd weithredol.
- Enillion wythnosol gros cyfartalog gweithwyr llawn amser: £589 yr wythnos (sy'n is na'r ffigur cyfartalog ar gyfer Cymru, sef £603 yr wythnos)
- Dosbarthwyd 51,134 kg o fwyd gan Fanc Bwyd Ynys Môn yng Nghaergybi yn 2023, a dosbarthwyd 9,088 kg gan Fanc Bwyd Amlwch. Mae'r ffigur hwn 4.8% yn uwch na'r flwyddyn flaenorol.
- Roedd nifer y bobl sy'n hawlio Credyd Cynhwysol yn Ynys Môn fel ar Rhagfyr 2023 yn 6,267 sydd gyfwerth â 9% o'r boblogaeth. Ymysg yr hawlwr, nid oedd 62% (3,910) mewn cyflogaeth, tra roedd 38% (2,359) yn cael eu cyflogi.
- Cyrhaeddodd nifer yr aelwydydd a oedd yn cyflwyno eu hunain yn ddigartref yn 2022-23 ffigur o 876 gan adlewyrchu cynnydd sylweddol o 30% o'i gymharu â'r ffigur o 672 yn 2021-22.

INFOGRAPHIC YN YR FERSIWN TERFYNOL

Cynllun y Cyngor 2023-2028

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:

'Creu Ynys Môn fydd yn iach a
llewyrchus lle gall bobl ffynnu.'

[Cynllun y Cyngor 2023-2028](#)

Mae Cynllun y Cyngor yn ddogfen allweddol a fydd yn bwynt canolog i benderfyniadau a fydd yn cael eu gwneud ar bob lefel; bydd yn darparu fframwaith i gynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; llunio gwariant blynyddol; monitro perfformiad a chynnydd.

Yn ei hanfod mae a wnelo'r cynllun â'n dymuniad i weithio gyda thrigolion Ynys Môn, cymunedau a phartneriaid a sicrhau ein bod ni'n darparu'r gwasanaethau gorau posib, gwella ansawdd bywyd i bawb a chreu cyfleoedd ar gyfer y genhedlaeth nesaf.

Mae ei chwe phrif amcan yn adlewyrchu'r meysydd allweddol y dylai'r Cyngor fod yn canolbwyntio arnynt.

Ein chwe amcan strategol

Yr Iaith Gymraeg

Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith.

Gofal Cymdeithasol a Llesiant

Rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg cywir.

Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol.

Tai

Sicrhau fod gan pawb yr hawl i alw rhywle yn gartref.

Economi

Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys.

Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael a newid gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030.

Y Gwerthoedd yng Nghynllun y Cyngor 2023-2028

Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 yn seiliedig ar werthoedd craidd y sefydliad, sy'n cael eu defnyddio i ddatblygu ac arwain y weledigaeth, cynlluniau strategol a gwasanaethau.

[Cynllun y Cyngor 2023-2028](#)

Gwerthoedd

Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill er gwaethaf ein gwahaniaethau.

Cydweithio

Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn.

Gonestrwydd

Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.

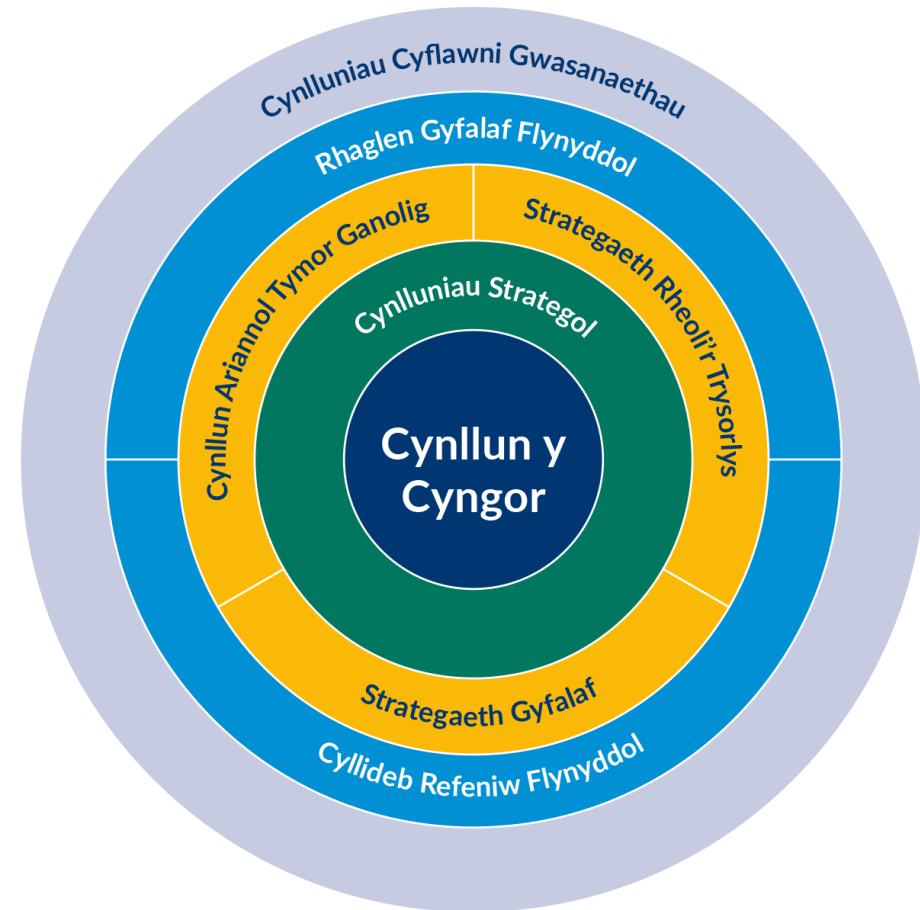
Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

Rydym yn creu ymdeimlad o falchder mewn gweithio i'r Cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r Ynys.

Y Cylch Strategol

Cyflawni'r weledigaeth sydd, ynghyd â'n hegwyddorion cyffredinol a meysydd blaenoriaeth allweddol, yn gosod mandad clir ac uchelgeisiol.

Rydym am sicrhau bod technoleg digidol yn rhan annatod o waith y Cyngor ac yn gwella profiad ein cwsmeriaid fel dull o gael mynediad at wasanaethau.

Amcanion Llesiant

Mae'r cynllun strategol yn nodi'r cyfeiriad uchelgeisiol yr ydym ni'n dymuno'i gymryd sy'n seiliedig ar yr hyn yr ydym ni wedi'i wneud yn barod gan gydnabod bod gan bawb rôl i'w chwarae fel rhan o'r agenda ataliol hon.

Mae'n bwysig nodi bod y cynllun strategol hwn yn cyd-fynd â'n hamcanion llesiant, sydd wedi'u nodi yng Nghynllun y Cyngor 2023-2028 :

- Bod pobl Ynys Môn yn cael eu haddysgu i gyrraedd a chyflawni eu potensial yn y tymor hir
- Bod pobl Ynys Môn yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib.
- Bod pobl Ynys Môn a'i chymunedau yn mwynhau, yn gwarchod ac yn gwella eu hamgylchedd adeiledig a naturiol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae'r cynllun strategol hefyd yn cydnabod y deddfwriaethau a ganlyn:

- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
- Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn (2023-28)

Blaenoriaethau allweddol

1. Sicrhau mynediad at gymorth ar reoli gwariant a dyledion
2. Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cyflawni hyd orau eu gallu
3. Cydweithio i wneud yn siŵr bod cyfleoedd cyflogaeth ar gael yn lleol fel y gall bobl gymryd mantais ohonynt
4. Gwneud yn siŵr bod y boblogaeth yn iach, diogel ac annibynnol
5. Cefnogi ein cymunedau i fod yn oed gyfeillgar
6. Gweithio mewn partneriaeth er mwyn sicrhau darpariaeth cartrefi o safon sy'n fforddiadwy ac yn hygyrch.

Sicrhau mynediad at gymorth ar reoli gwariant a dyledion

Pam bod hyn yn bwysig?

- Mae cyllid y Cyngor yn prinhau, ond mae nifer y bobl sydd angen cymorth yn cynyddu.
- Fe ddylai trigolion Ynys Môn allu cael mynediad at adnoddau digonol i ymorol am eu hanghenion sylfaenol, megis bwyd, llety, gwres a golau.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Codi ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael ledled Ynys Môn, yn cynnwys sgiliau rheoli arian a chynilo, i sicrhau bod trigolion yn gwybod pa gymorth sydd ar gael.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o'r digwyddiadau costau byw a gynhelir gan y Cyngor, mewn partneriaeth â rhanddeiliaid allanol.
- Sicrhau bod trigolion yn ymwybodol eu bod yn gallu hawlio budd-daliadau; drwy wasanaeth "Help i Hawlio" a "Hawliwch yr Hyn sy'n Ddyledus i Chi" y Ganolfan Gyngori, y Tîm Cynhwysiant Ariannol a'r Uned Hawliau Lles.
- Hyrwyddo sgiliau coginio a sut i dyfu bwyd mewn partneriaeth â rhanddeiliaid, er mwyn i'n trigolion wneud dewisiadau doethach, iachach a gwneud y defnydd mwy effeithlon o'r adnoddau cyfyngedig sydd ar gael iddynt.
- Codi ymwybyddiaeth o'r risg o fynd i ddyled er mwyn prynu pethau sylfaenol fel bwyd, a mynd i'r afael â'r stigma'n gysylltiedig â gofyn am help i gael bwyd, i osgoi'r angen am gymorth pellach yn nes ymlaen.
- Coladu a mapio data i ddarparu gwybodaeth ystyrlon er mwyn deall lle mae'r angen mwyaf, a thargedu'r ardaloedd hynny.

Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cyflawni hyd orau eu gallu

Pam bod hyn yn bwysig? Beth fyddwn ni'n ei wneud? Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- “Mae'n cymryd cymuned i fagu plentyn”.
- Mae astudiaethau'n dangos bod Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) yn gallu effeithio ar bobl am weddill eu hoes.

- Datblygu model cyflawni a chynllun gweithredu ar gyfer y rhaglen “Ynys sy'n Wybodus o Drawma”.
- Creu amgylchedd dysgu sydd mor ddiogel â phosib fel y gall pobl ddysgu'n effeithiol.
- Cefnogi llesiant teuluoedd a gwneud yn siŵr bod plant a phobl ifanc yn ymwybodol o'u hawliau.
- Gwneud yn siŵr bod pob plentyn, pobl ifanc a theuluoedd yn cael eu trin ag urddas a pharch.
- Defnyddio'r Grŵp Gweithredol Ymyrraeth Cynnar ac Atal i gysylltu â phartneriaid perthnasol, yn enwedig y 3ydd sector, drwy wneud yn siŵr bod materion perthnasol ar agenda pawb.

- Codi ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael i blant a theuluoedd, megis y Tîm o Amgylch y Teulu a'r rhaglen Dechrau'n Deg, i wneud yn siŵr bod plant yn cyflawni hyd orau eu gallu mor gynnar â phosib, er mwyn lleihau'r cymorth sydd ei angen arnynt yn nes ymlaen.
- Cynnig yr hyfforddiant ystyriol o drawma ar gyfer gweithwyr proffesiynol i bartneriaid allweddol a chymunedau er mwyn sicrhau cysondeb o ran y dull a'r iaith y ydym ni'n ei defnyddio gyda phlant, pobl ifanc a theuluoedd.
- Darparu gwasanaethau a chymorth i ofalwyr ifanc, fel y gallant gymryd mantais o brofiadau cadarnhaol yn ogystal â datblygu rhwydwaith leol o ofalwyr i'w helpu i gymdeithasu yn ystod digwyddiadau cymunedol.
- Cefnogi'r strategaeth Moderneiddio Cymunedau Dysgu a Datblygu'r Gymraeg.
- Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg.
- Er mwyn i anghenion plant ag anabledd gael eu diwallu.
- Moderneiddio ein hysgolion a datblygu ein darpariaeth er mwyn hyrwyddo cyfleodd dysgu cadarnhaol mewn amgylchedd cynorthwyol, cadarnhaol a goddefgar, yn cynnwys darparu seilwaith digidol ac adnoddau o'r radd flaenaf i hwyluso addysg effeithlon.
- Darparu gwasanaethau i'n cymunedau drwy Ysgolion sy'n Canolbwyntio ar y Gymuned
- Darparu clybiau brechwast ar hyd a lled y sir er mwyn cynnig brechwast maethlon i bawb sydd ei angen.
- Cynnig pob math o gymorth i ddisgyblion sy'n cael trafferth ymdopi yn yr ysgol uwchradd yn cynnwys gwasanaeth cwnsela a chlybiau amser cinio ac ar ôl ysgol mewn amgylchedd cefnogol, cadarnhaol a diogel.

Cydweithio i wneud yn siŵr bod cyfleoedd cyflogaeth ar gael yn lleol fel y gall bobl gymryd mantais ohonynt

Pam bod hyn yn bwysig?

- Mae hanner poblogaeth Ynys Môn o oedran gweithio ac rydym yn cydnabod bod angen gwella cyfleoedd gwaith ar yr ynys. Mae trigolion yn awyddus i weld mwy o gyfleoedd cyfrifiadureg a thechnoleg, ynni, cynhyrchu, twristiaeth a'r sectorau iechyd.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r ynys. Cefnogi busnesau, denu buddsoddiadau newydd, cynyddu nifer y busnesau newydd a sicrhau bod yr ynys yn parhau i fod â'r cyfraddau cau isaf ledled Cymru.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Cydweithio â rhanddeiliaid allweddol a phartneriaid i atgyfnerthu rôl Caergybi a'r porthladd fel 'porth' rhyngwladol allweddol.
- Datblygu a chyflawni er mwyn creu swyddi, sicrhau ffyniant a chefnogi cymunedau bywiog a gwydn.
- Ysgogi pobl ifanc 16–24 oed ar Ynys Môn i ddatblygu eu sgiliau a magu hyder er mwyn eu cefnogi i oresgyn y rhwystrau y maent yn eu hwynebu fel y gallant ddod yn aelodau llawn o gymdeithas.
- Mentora, uwch-sgilio a chynnig cyngor a chyfarwyddyd drwy wasanaethau mewnlol y cyngor ac ar y cyd â sefydliadau 3ydd sector sy'n arbenigo mewn darparu'r math yma o gymorth.
- Darparu cymorth i drigolion sy'n dymuno dechrau eu busnes eu hun a dod yn hunangyflogedig.
- Parhau i weithio mewn partneriaeth drwy Fwrdd Uchelgais Gogledd Cymru i greu cyfleoedd newydd yn lleol a rhanbarthol.

Gwneud yn siŵr bod y boblogaeth yn iach, diogel ac annibynnol

Pam bod hyn yn bwysig?

- Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn mynnu bod y Cyngor yn mynd ati'n rhagweithiol i gynyddu cyfleodd i gymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgareddau hamdden, yn ogystal â gwella iechyd meddwl a chorfforol trigolion.
- Er mwyn annog a chefnogi pobl i ddod yn fwy annibynnol fel y gallant gefnogi eu hunain, yn hytrach na dibynnu ar wasanaethau cymorth statudol ac eraill.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Cynnal, gwella a darparu cyfleusterau hyblyg, hygyrch a fforddiadwy i gwrdd ag anghenion Ynys Môn nawr ac yn y dyfodol.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Cefnogi Cynllun Strategol Môn Actif y Cyngor drwy gynnal a gwella cyfleusterau hamdden, sy'n gwneud cyfraniad uniongyrchol a sylweddol tuag at les y gymuned.
- Darparu'r cyfleusterau a gweithgareddau o'r radd flaenaf i bobl o bob oed a gallu fel y gallant fyw bywydau iach.
- Sicrhau bod cysylltiadau trafnidiaeth cyhoeddus a llesol ar gael ledled Ynys Môn, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, fel y gall trigolion deithio'n annibynnol i ddefnyddio gwasanaethau cymorth, neu at ddibenion cymdeithasol, cyflogaeth ac addysgol.
- Hyrwyddo a sicrhau amgylchedd byw a gwaith diogel, teg ac iach i drigolion a busnesau'r Ynys.
- Parhau i gefnogi plant a phobl ifanc i fyw gartref yn ddiogel, drwy gynnig cymorth dwys drwy ddarparu pob math o ymyraethau, yn hytrach na dod â phlant i ofal e.e. cefnogi gofalwyr ifanc, lles emosiynol, camdriniaeth domestig ayb.

Cefnogi ein cymunedau i fod yn oed gyfeillgar

Pam bod hyn yn bwysig?

- Mae'n bwysig deall y problemau y mae pobl hŷn yn eu hwynebu, y cymorth sydd ei angen arnynt i'w galluogi i fyw bywyd llawn, a datblygu'r sgiliau sydd eu hangen i heneiddio'n dda.
- Rhaid teilwra'r gefnogaeth i bobl hŷn o ran mynd i'r fael â thlodi, e.e. mae cynhwysiant digidol yn bwysig, ond ni fydd y grŵp oedran yma'n elwa cymaint ag eraill.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

- Cael gwell dealltwriaeth o'r problemau y mae pobl hŷn yn eu hwynebu.
- Sicrhau bod hybiau cymunedol yn hygyrch ar gyfer y grŵp oedran yma, a sicrhau annibyniaeth, lleihau unigrwydd a gwella iechyd a lles pobl.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

- Cefnogi Strategaeth Heneiddio'n Dda Ynys Môn.
- Creu cyfleoedd i bobl hŷn ddefnyddio adnoddau cymdeithasol, amgylcheddol ac ariannol i'w galluogi i heneiddio'n dda, er enghraifft hybiau cymunedol/meddygfeydd a thrafnidiaeth gymunedol; a chynyddu eu gallu a'u hyder i ofyn am gymorth.
- Gwneud yn siŵr bod y cenedlaethau nesaf o bobl hŷn wedi paratoi ar gyfer y dyfodol drwy eu hannog i gydnabod y newidiadau ac anghenion y bydd rhaid iddynt, o bosib, eu hwynebu a chynnig hyfforddiant.
- Cynyddu cyfleoedd mewn cymunedau i gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n pontio'r cenedlaethau; er mwyn i bobl anabl a phobol hŷn rannu gwybodaeth a dysgu, creu rhwydweithiau cymorth a mynd i'r afael ag unigrwydd drwy gynyddu'r cyfleoedd yn lleol i ddod â'r gwahanol genedlaethau at ei gilydd.

Gweithio mewn partneriaeth er mwyn sicrhau darpariaeth cartrefi o safon sy'n fforddiadwy ac yn hygyrch.

Pam bod hyn yn bwysig?

- “Er mwyn sicrhau bod gan bobl Ynys Môn rywle i'w alw'n gartref”.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

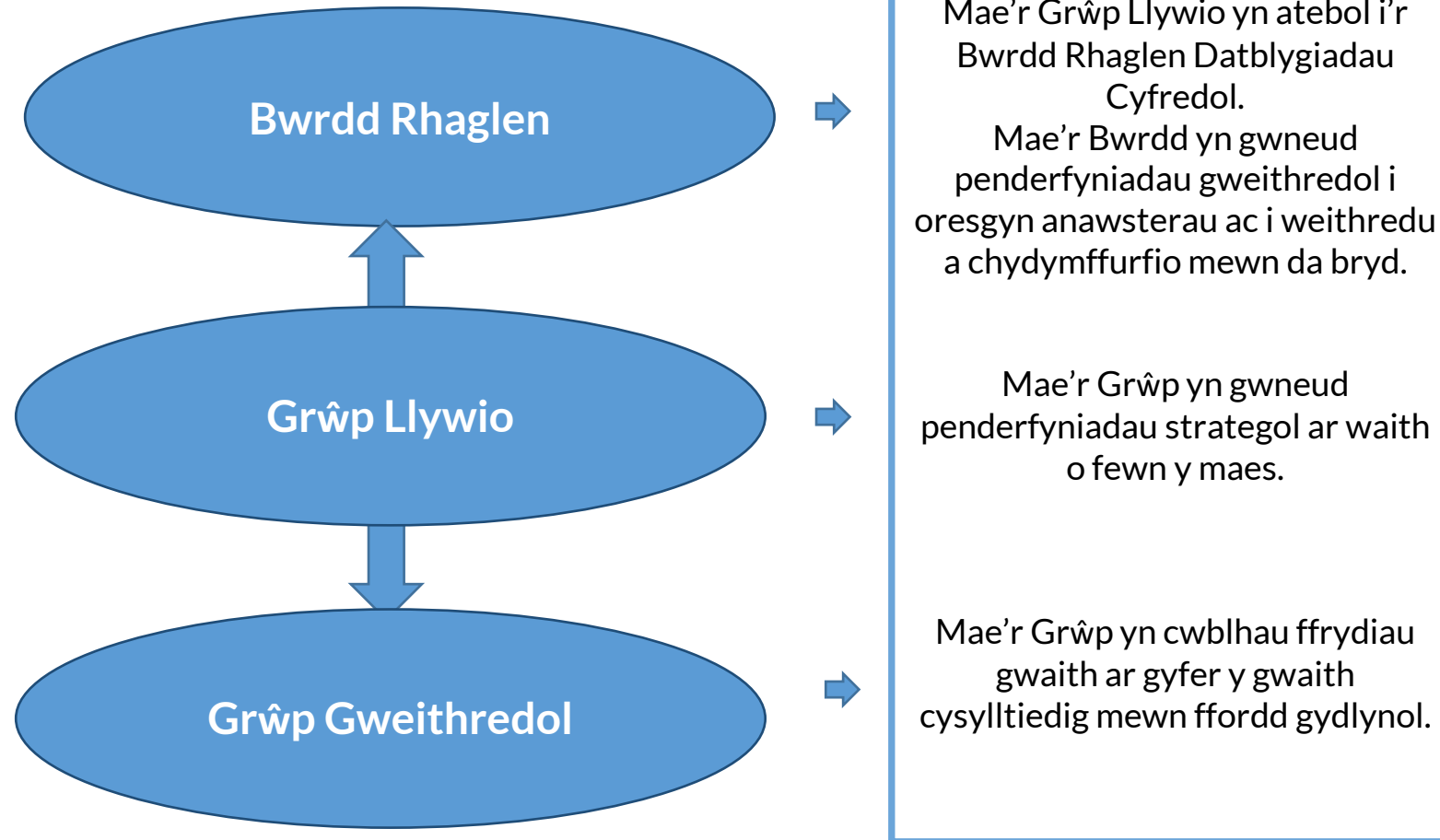
- Ymrwymo o hyd i weithio gyda Llywodraeth Cymru a phartneriaid, megis cymdeithasau tai cofrestredig, i ymateb i'r her tai yn lleol, a chydweithio i nodi anghenion tai'r ynys fel y gallwn gyfarch yr angen yn unol â'r tenantiaethau sydd eu hangen.

Sut fyddwn ni'n gwneud hyn?

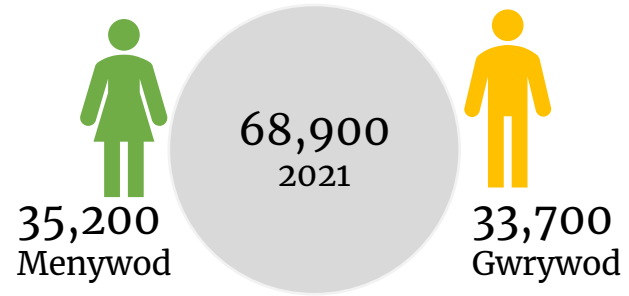
- Ychwanegu at ein stoc dai a gwella'r stoc dai bresennol i sicrhau eu bod yn addas i'r diben.
- Cynnig mwy o gartrefi gofal ychwanegol fel y gall pobl barhau i fyw'n annibynnol mewn cymunedau diogel a chroesawgar, gyda gwasanaethau gofal a chymorth ar y safle.
- Cynllunio a rheoli adnoddau yn effeithiol ar gyfer y dyfodol, h.y. y Strategaeth Tai Gwag, a'r grantiau sydd ar gael, er mwyn defnyddio stoc dai'r ynys yn y ffordd fwyaf effeithlon.
- Trwy ddarparu cartrefi i bobl ag anabledd dysgu neu gorfforol
- Sicrhau bod ein darpariaeth atal digartrefedd yn parhau i gael ei defnyddio yn gyflym er mwyn diogelu ein dinasyddion bregus.
- Defnyddio premiwm y Dreth Gyngor i ddarparu cymorth ariannol i brynwyr tro cyntaf nad ydynt yn gallu fforddio prynu cartref ar y farchnad agored.

Llywodraethiant ac atebolrwydd

Mae trefniadau cadarn wedi cael eu sefydlu i sicrhau bod y Cynllun Strategol hwn yn cael ei wireddu. Mae'r strwythur yn sicrhau eglurder, atebolrwydd a chydlyniant er mwyn monitro cynnydd yn effeithiol. Mae'r dangosfwrdd costau byw yn darparu gwybodaeth a data byw a chywir o bob rhan o'r Cyngor er mwyn hwyluso'r gwaith hwn.

Atodiad 1: Demograffeg yr ynys (Cyfrifiad 2021)

26.5%
65 oed a hŷn

20.1%
rhwng 0 a 17 oed

